

Vergaderjaar 2017–2018

31 490

Vernieuwing van de rijksdienst

Nr. 239

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 16 mei 2018

Hierbij bied ik u de Jaarrapportage Bedrijfsvoering Rijk 2017 aan¹. Jaarlijks wordt deze rapportage aan de Tweede Kamer gezonden, om een samenhangend beeld te geven van de organisatie en de bedrijfsvoering van het Rijk. De Jaarrapportage Bedrijfsvoering Rijk bundelt verschillende verantwoordingsrapportages over bedrijfsvoering aan de Tweede Kamer, waardoor het aantal rapportages beperkt blijft.

De positie van het Rijk is een bijzondere: enerzijds streeft het Rijk naar een optimale kwaliteit van dienstverlening met zo veel mogelijk efficiency. Anderzijds moet die dienstverlening geleverd worden onder de randvoorwaarden van de eisen die door politiek en maatschappij worden gesteld aan het Rijk op het terrein van duurzaamheid en inclusiviteit. De Jaarrapportage Bedrijfsvoering Rijk 2017 laat zien dat het Rijk er op veel terreinen goed in slaagt die doelstellingen te realiseren.

De Minister van BZK is beleidsmatig verantwoordelijk en heeft een zogenoemde systeemverantwoordelijkheid voor de bedrijfsvoering en organisatie van het Rijk.

De rapportage is een verantwoording van de rijksbrede initiatieven en geen verantwoording van de afzonderlijke ministeries. Deze zijn verantwoordelijk voor de eigen bedrijfsvoering. Het Ministerie van Defensie maakt – vanwege zijn eigenstandige positie – geen onderdeel uit van de jaarrapportage, met uitzondering van een aantal specifieke onderwerpen. Onderstaande alinea's lichten de belangrijkste onderwerpen van de Jaarrapportage Bedrijfsvoering Rijk 2017 toe.

Rijksoverheid zet in op duurzame bedrijfsvoering

Voor dit kabinet is het verduurzamen van Nederland een speerpunt. Daarvoor wordt een ambitieus klimaat- en duurzaamheidsbeleid

¹ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

opgesteld en werkt het kabinet aan een nieuw klimaatakkoord. Maar ook via het eigen handelen wil de rijksoverheid een bijdrage leveren aan de verduurzaming van Nederland. Door in de eigen bedrijfsvoering te experimenteren en duurzame oplossingen toe te passen draagt de Rijksorganisatie bij aan de duurzame transitie die het kabinet voorstaat en realiseert het Rijk duurzame impact. Onderstaand laat ik zien hoe de rijksoverheid daaraan werkt.

Verduurzaming van het energiegebruik

Het Rijk draagt bij aan de klimaat en energietransitie door in eigen gebouwen energie te besparen, over te schakelen op hernieuwbare bronnen en resterende emissies te compenseren. In 2017 rondde het Rijk de aanbesteding voor de verduurzaming van haar elektriciteitsverbruik af. Ten opzichte van 2016 werd 12 procent energie bespaard, en werd de CO₂-uitstoot met 9 procent gereduceerd. Deze prestaties zijn nog niet voldoende om de doelstelling van het Rijk om in 2030 klimaatneutraal te zijn te realiseren. Twee belangrijke projecten om dat doel dichterbij te brengen zijn het EnergieRijk Den Haag en het Petaplan. Met EnergieRijk Den Haag wordt een fossielvrije warmtevoorziening voor alle kantoorgebouwen van het Rijk en de gemeente Den Haag rondom het centraal station gerealiseerd. Met het Petaplan wil het Rijk nieuwe duurzame opwekkingscapaciteit op eigen grond realiseren.

Circulaire bedrijfsvoering

Ook de transitie naar een circulaire economie krijgt volop aandacht binnen de bedrijfsvoering van het Rijk. Via zijn eigen handelen wil het Rijk bijdragen aan een economie waarin materialen en grondstoffen een zo lang mogelijke levensduur hebben en zo hoogwaardig mogelijk hergebruikt worden. Circulaire projecten zijn er in de categorieën meubilair, papier en drukwerk, bedrijfskleding, ICT hardware, afval en grondstoffenmanagement, catering en gebouwen. Daarbij wordt duidelijk dat verduurzaming en kostenbesparing ook hand in hand kunnen gaan. De Jaarrapportage Bedrijfsvoering Rijk laat zien dat via de Rijksmarktplaats voor kantoormeubilair in 2017 tussen de 323 en 1.266 ton CO₂ is bespaard² doordat meubilair door andere onderdelen van het Rijk worden hergebruikt. Hiermee werd ongeveer € 7,5 miljoen aan kosten bespaard.

Verduurzaming wagenpark

Een onderwerp dat ik de komende jaren extra aandacht wil geven is de verduurzaming van het wagenpark van het Rijk. De voortgang blijft achter bij de ambitie om in 2020 20% elektrische voertuigen te hebben in het wagenpark van het Rijk. Naast kosten en de beperkte beschikbaarheid van voertuigen was onvoldoende laadcapaciteit een probleem. Om dit probleem op te lossen wordt in 2018 een aanbesteding in de markt gezet om bij alle rijkskantoren voldoende laadcapaciteit te realiseren. Daarnaast heb ik reeds aan uw Kamer toegezegd om in overleg met de staatssecretaris van IenW de transitie naar zero emissie voertuigen binnen de rijksoverheid te versnellen.

Inzet van kwetsbare groepen: proeftuinen en social return

Om beter te kunnen sturen op de inzet van kwetsbare groepen lanceerde de rijksoverheid 12 proeftuinen social return waarin geëxperimenteerd werd met nieuwe vormen van social return en werd het Rijkskader voor

² De onzekerheid wordt verklaard doordat het onbekend is welk meubilair (welke materialen en gewichten) exact is uitgespaard.

social return hierop aangepast. Om beter grip te krijgen op de arbeidsomstandigheden in de inkoopketens van het Rijk werd het inkoopkader Internationale Sociale Voorwaarden aangepast en gericht op de 10 meest risicovolle productgroepen.

Rijksoverheid draagt voorbeeldrol uit

Het verduurzamen van de bedrijfsvoering van het Rijk is echter niet alleen gericht op verkleinen van de eigen voetafdruk. Het Rijk zet zijn bedrijfsvoering en inkoop bewust in om andere overheden te helpen en / of te inspireren om te verduurzamen. Vanwege zijn omvang en marktpositie kan het Rijk vaak wat makkelijker experimenteren met nieuwe methoden en technieken en beschikt via bijvoorbeeld PIANOo (het expertise-centrum inkopen en aanbesteden) over de middelen om de eigen ervaring te delen met andere overheden. PIANOo ontsluit de MVI inkoopcriteria die het Rijk beheert, publiceert ook regelmatig praktijkvoorbeelden en organiseert kennisuitwisseling. Dat dit effect heeft blijkt bijvoorbeeld uit de (internationale) erkenning en navolging die de inkoop van kleding met gerecyclede content door Defensie kreeg. Daarnaast berekende het RIVM recent dat de toepassing van MVI-inkoopcriteria door Nederlandse overheden in 8 productgroepen in 2015 en 2016 heeft geleid tot 4,9 Mton CO₂-reductie (wat gelijk staat aan de uitstoot van 600.000 huishoudens). De voorbeeldrol van het Rijk zal ik de komende jaren actief blijven uitdragen en toepassen. Door in het Klimaatakkoord en de kabinetsreactie op de transitieagenda's circulaire economie afspraken vast te leggen over de bijdrage van de Rijksbedrijfsvoering en door het plan van aanpak MVI Rijksinkoopstelsel uit te voeren en actief te participeren in samenwerkingsverbanden zoals de green deal circulair inkopen 2.0. Daarmee wil ik de duurzame transitie van Nederland versnellen.

Inclusieve werkgever

Niet alleen binnen de domeinen van faciliteiten, huisvesting, inkoop en ICT draagt het Rijk bij aan maatschappelijke doelstellingen. Als grote werkgever wil het Rijk een aantrekkelijke, inclusieve én maatschappelijk verantwoorde werkgever zijn door hier gericht personeelsbeleid op te voeren. Het Rijk creëerde daarom vaste banen voor lage loonschalen. Ruim 700 schoonmaakmedewerkers traden in dienst van de rijksoverheid, de Rijksbeveiligingsorganisatie is gegroeid naar 400 fte personeel en de interdepartementale Post- en Koeriersdiensten (IPKD) biedt nu aan ongeveer 140 medewerkers in lage loonschalen werk. Hoewel de overheidssector aanvankelijk goed van start ging, is op basis van de meting in 2017 geconcludeerd dat de overheid er niet snel genoeg in slaagt de doelstellingen voor het creëren van banen voor mensen met een arbeidsbeperking te realiseren. Als gevolg daarvan heeft het toenmalige kabinet de quotumregeling voor de overheid geactiveerd. Ook het Rijk intensiveert de inspanningen voor het creëren van participatiebanen.

Binnen het personeelsbeleid wordt gestreefd naar een divers samengesteld personeelsbestand. De man-vrouw verdeling is evenwichtig te noemen, hoewel het opvallend is dat onder oudere medewerkers meer mannen zijn en onder de jongere medewerkers meer vrouwen. Het aandeel vrouwen aan de top is wederom gestegen, naar 34%. Het personeelsbestand bij de rijksoverheid is vergrijsd, de gemiddelde leeftijd is 47,5 jaar. Er zijn in 2017 wel iets meer jongeren (tot 30 jaar) ingestroomd dan in 2016. Het aandeel medewerkers met een niet-westerse migratieachtergrond stijgt al jaren gestaag. Maar voor de schalen 11 en hoger is hier nog groei mogelijk. Dat is de reden dat recent

is besloten om op dit punt een hogere ambitie vanaf de schalen 11 na te streven.

Het is het Rijk gelukt talent aan te trekken voor veel van haar taken, maar op specifieke specialistische functies blijven vacatures soms onvervuld.

Ook in de toekomst wil het Rijk een aantrekkelijke en inclusieve werkgever zijn. Met de vakbonden is een wegwijzer voor modern personeelsbeleid opgesteld en is afgesproken te experimenteren met vormen van modern personeelsbeleid. Tevens wordt er gewerkt aan een nieuw strategisch personeelsbeleid voor de Rijksdienst, afgestemd op actuele ontwikkelingen.

De beweging naar één rijksdienst, ondersteund door de bedrijfsvoering

In de afgelopen jaren is binnen alle domeinen van de rijksbedrijfsvoering sprake van de voortgaande beweging richting één rijksdienst. Het werk is nog niet af, maar helder spreekt uit de ontwikkelingen dat de rijksoverheid in toenemende mate optreedt als één werkgever. Er is steeds meer sprake van gezamenlijke huisvesting en het delen van faciliteiten. De generieke inkoop door het Rijk gebeurt gezamenlijk via categoriemanagement en gedeelde ICT-diensten ondersteunen het primaire proces van de organisaties binnen het Rijk. Binnen de gemeenschappelijke rijksbrede structuur die werd ingericht voor de bedrijfsvoering is er een gezamenlijke dienstverlening aan onderdelen binnen het Rijk door de Shared Service Organisaties (SSO's). De ambitie is om deze geïntegreerde bedrijfsvoering verder te optimaliseren, onder meer door het verhogen van de kwaliteit, de verdere samenwerking en het verbeteren van het opdrachtgeverschap richting de SSO's.

De uitgaven aan personeel en materieel bij het Rijk, de zogeheten apparaatsuitgaven, daalden ten opzichte van de realisatie 2016 met € 217 miljoen naar € 11,68 miljard. Met ingang van 2018 wordt volstaan met de monitoring van de apparaatsuitgaven door BZK en de reguliere begrotingstoets op doelmatigheid en doeltreffendheid, zoals deze door Financiën uitgevoerd wordt. In de bijgevoegde Jaarrapportage Bedrijfsvoering Rijk wordt inzicht gegeven in de ontwikkeling van de apparaatsuitgaven.

ICT

Binnen de ICT van het Rijk vertaalde de focus op kwaliteit en efficiency zich in het afgelopen jaar op de adviezen van het Bureau ICT-toetsing over nieuwe ICT-projecten (13 in 2017) en de verbeteringen in de informatiebeveiliging, onder andere door een nieuwe Baseline Informatiebeveiliging Rijksdienst. De Tweede Kamer heeft kortgeleden de rapportage van het Bureau ICT-Toetsing ontvangen waarin staat dat in de meeste gevallen in de reactie van de verantwoordelijke Minister wordt aangegeven dat de BIT-adviezen worden opgevolgd. Over het rijksbrede beleid ten aanzien van informatiebeveiliging en de toezegging aan de Kamer om te worden geïnformeerd over uitvoering van de motie van het lid Aukje de Vries (Kamerstuk 34 725, nr. 5) is de Kamer op 22 december 2017 geïnformeerd³.

De problematiek om als rijksoverheid ICT-medewerkers binnen te halen en te houden heeft geresulteerd in een plan van aanpak «Versterking HR ICT Rijksdienst». Hierover is de Tweede Kamer op 18 december 2017

³ Kamerstuk 34 775 VII, nr. 47

geïnfomeerd⁴. Met de uitvoering van een eerste tranche van initiatieven wordt in 2018 een start gemaakt.

Huisvesting en inkoop

Behaalde doelstellingen die bijdragen aan de kwaliteit en de efficiency van de rijksoverheid binnen de huisvesting zijn de verdere ontwikkeling van breed inzetbare huisvesting bij het Rijk en verbetering van de rijksbrede voorzieningen die medewerkers ondersteunen. De masterplannen bundelen de kantoorruimte van de rijksoverheid in ongeveer zeventig plaatsen.

Inkoop draagt bij aan de kwaliteit en de efficiency binnen de bedrijfsvoering door steeds gebruikersvriendelijker en slimmer te opereren. Daarvan profiteren zowel de onderdelen van het Rijk als de externe leveranciers. Ook is in 2017 het gebruik van inkoop ondersteunende systemen geïntensiveerd. Dat levert niet alleen het Rijk maar ook het bedrijfsleven een vermindering op in de administratieve lasten. Het Rijksinkoopregister maakt aanbestedingen transparanter zodat bedrijven zich beter kunnen voorbereiden en het voor hen inzichtelijk is aan welke aanbieder een contract is gegund. De uitgaven aan externe inhuur bedroegen in 2017 € 1.288 miljoen en zijn daarmee ten opzichte van 2016 ongeveer gelijk gebleven. Als percentage van de personele uitgaven is dat 10,4%, in 2016 was dat nog 10,7%.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
K.H. Ollongren

⁴ Kamerstuk 31 490, nr. 235